

UČITELJSKI TOVARISŖ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 3.

V Ljubljani, 1. februarja 1887. l.

XXVII. leto.

Vzgojni pomen zgodovinskega pouka.

Izmej predmetov ljudske šole ima zgodovina največji vzgojni pomen. Njeno vplivanje na otroško srce je tako izdatno, da bi bil največji pedagogični pogrešek, ko bi ta predmet zanemarjali le za trenotek. Zgodovina nas seznanja z razmerami in odnošaji pojedinih narodov, z osodo in z napredujočim razvitkom človeštva. Z njeno pomočjo spoznavamo, kako se je versko, duševno, socialno in gospodarsko življenje človeštva razvijalo, kako je postal človeško-nravstveni svet. Predmet zgodovinskega pouka je človek; izpoznanje njegove prirode nam podaje trdno нравstveno obrazovanost, na kateri je osnovan ves moralni svet. Vrhu tega podaje zgodovinski pouk otroku navod k idejalnemu občevanju z ljudmi. Iz tega občevanja izvirajo znanosti, izkušnje, uverila, čustva, težnje itd., ki imajo etično podlogo in ki merijo na živo sočutje do družih. Brez sočutja si нравstvenosti niti misliti ne moremo. Isto tako vpliva zgodovinski pouk na duha za občnost, kajti takov pouk kaže v živih slikah ljubezen do domovine in do one državne ustave, ki je vsekar zavisna od kulturnega stanja in od narodnih potreb kakega ljudstva.

Da bode zgodovinski pouk ustrezal temu pomenu, ni treba, da bi se preučila vsa občna zgodovina; vsaj že zgodovina kakega koli omikanega národa neizmerno veliko pripomore k vzgojni svrhi tega pouka. Tù gre v prvi vrsti za to, da se pojedini zgodovinski odlomki vsestransko pretresejo in učencem prav živo pred oči postavijo. Vsak tak odlomek je poln posameznih pojavov življenja in misli; osebe, ki v njem nastopajo, delujejo na učenca tako mogočno, da bi njih vpliv po privzemanji širšega kroga le oslabil. Čim več posameznosti se učencu podaje, tem bolj se mu vzbuja zanimanje in sočutje za različne razmere življenja (v državnem in socialnem obziru); take podrobnosti pa mu tudi pripomorejo, da lažje in globočje izpozna zamotane odnošaje človeških dejanj.

Vzgojni pomen zgodovinskega pouka ne leži v tem, da bi se v obče pripovedovalo, kar je bilo ali kar se je zgodilo; tudi vkupno znanje o svetovnih dogodkih nima še vzgojnega pomena. V tem obziru je vsako naštevanje vladarjev, letnic ali dogodkov brez smisla in obtežuje le otroški spomin, za izobražbo srca pa ostane brez koristi.

Vzgojni pomen zgodovine se kaže le v skupnem notranjem teku imenitnih dogodkov, v notranjih nagibih, ki so vodili dejanja znamenitih oseb. Bogastva barv, s katerimi se slikajo posameznosti, ne more podati občiren krog dejanj; obilnost dogodkov krči zanimivost, oslabi vpliv delajočih oseb in stori, da sledovi нравstvenih vtisov kmalu izginejo.

Samo ob sebi se razumeva, da naj zavzema domača zgodovina prvo mesto, kajti njeni dogodki, njene osebe so otroškemu srcu bližje, nego one iz daljine. Le na ta način se vzgoji prava domovinska ljubezen. Brez domače zgodovine ni domovinske ljubezni.

Iz občne zgodovine privzeti se ima le ono, kar je na sploh kulturno - zgodovinskega namena.

Ravno dandanes je treba vzgojni pomen zgodovinskega pouka posebno poudarjati, ko se razni socialni problemi vedno močneje pojavljajo. Zgodovinski pouk ima toliko momentov, ki se ozirajo na socialno stanje, da bi bila velika napaka, ko bi jih ne uporabljali na korist srečne rešitve tega vprašanja. Z razširjevanjem zdravih socialnih nazorov koristili bomo človeštvu več, nego z množenjem in nakopičevanjem še tolike suhoparne zgodovinske tvarine. Vrhu tega treba, da podaja zgodovinski pouk nekaj idejalen vzlet, brez katerega prava nrvstvenost ne more obstajati. Tudi takega vzleta nam je dandanes silno potrebno.

Fr. Gabršek.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Prvi oddelek.

Stari vek.

I. Stari Grki.

Čeravno stari Grki niso pripoznali enakosti ljudi ter v tem načelnem vprašanji ne kazali plemenitosti srca, brigali so se vendar dosta za svojo izobražbo, t. j. za vzgojo svobodnih državljanov, a robove ali sužnje so v tej zadevi zelo zanemarjali.

Svobodni Grki so skrbeli za enakomerno izobraženje duše in telesa. Vodilo jim je bilo: „V zdravem telesu biva zdrava duša“, ali: lepota duše izražuje se v lepem telesu. Oni so torej skladno ali harmonično vzgojevali vse telesne in dušne sposobnosti. Zato jim je bila telovadba ali gimnastika vzgojno sredstvo za zdravje, moč in lepoto telesa. Urili so se ali telovadili so v posebnih zavodih, ki so se imenovali gimnazije in palestre (telovadišča). Razen tega so prirejali národne igre ali svečanosti, pri katerih je bila telovadba med prvimi točkami. Najimenitnejše národne igre so bile olimpijske, ki so se vsako četrto leto obhajale. Zmagovalce pri teh igrah so jako odlikovali.

Drugo vzgojno sredstvo je bilo starim Grkom muzika s petjem in pesništvom. S tem predmetom so Grki blažili srce in krepčali zlasti s popevanjem starih junaških pesni ljubezen do domovine. Grška je bila razdeljena v več držav. Najimenitnejši ste bili Sparta in Atene. Kakor je bila Šparta politiško drugače urejena kakor Atene, tako so se tudi vzgojna načela in sredstva v Šparti razločevala od atenskih.

Šparti je dal Likurg zakone, ki so merili na to, da se država po vojaško okrepcá. Enaki duh, kakor v špartanskih državnih postavah, je bil pri vzgoji špartanske mladine. Slabo rojeno dete so starešine zavrgli; le močno dete so pri življenji pustili. Kopali so ga včasih v močnem vinu, da bi ga bili utrdili. Do sedmega leta ostal je otrok pri materi, ki ga pa nikakor ni mehkužno vzrejala. Ni ga povijala v mehke in tesne plenice, ni se zanj bala, marveč pustila je otroka včasih tudi samega in v temi, da se dete v bodoče ne bode balo vsake sence. Še sedmim letom je pa vzela dečke država v svojo skrb in vzgojo. Stopili so v javni zavod, kjer so bili pod vodstvom vrlejših in starejših mladeničev in pod varstvom modrega možá, katerega so pedonom (dečkovodnika) nazivali. Tukaj so dečke strogo vzrejali. Spali so na slami, na senu, na trstu in osatu, kar so si sami nabrali morali. Kopali so se po letu in po zimi. Oblečeni so bili malo in lahko, in bosí so hodili. Jeli so vkup, pa malo. Dovoljeno jim je bilo včasih, da so si

hrano ukradli; a hudo so kaznovali tistega, kdor ni znal tatvine prikrivati. Ta nenravna vzgoja imela je vojaški namen, da bi si Špartanci v vojski tudi z zvijačimi pomagali. Šibali so špartanske dečke prvič za kazen, pa tudi v ta namen, da bi se utrdili. Kadar so jih šibali, niso se smeli niti jokati, niti na obrazu se jim ni smela poznati boleost, katero so trpeli. Take hrabre in vztrajne dečke so odlikovali z vencji.

Pri gimnastičnih vajah so se učili letati, bežati, loviti, skakati, metati kopje in disk (diskus). Urili so se v plesu in v raznih vojniških vadbah. Zato so se Špartanci odlikovali večkrat pri olimpijskih igrah. Za umno izobraženje pa Špartancem ni bilo mar. Čitati in pisati se v javnih šolah niso učili, računili so le na pamet. Kar pa je lepo bilo pri špartanski vzgoji, je to, da se je mladina vadila kratko pa jedernato odgovarjati. Od tod pride izraz lakoniško, t. j. lakedemonsko (Špartanci — Lakedemonci). Na take odgovore so jih privajali med kosilom, med katerim so posamezni tudi peli in igrali na kitaro (liro). Za kosilo in jed so špartanski mladenči vkupno zlagali ob mesecih živež in novce za meso. Obed jim je bil priprost. Poglavitna jed jim je bila črna juha, o kateri pa zgodopisci ne vedo več povedati, kako je bila narejena. Dobivali so menda včasih tudi kuhane svinjine. Vino so dobivali za potrebo, menda z vodo mešanega, a upijaniti se nikdar nij eden Špartanec smel, tim manj pa mladina.

Najlepša poteza v vzgoji špartanske mladine je bilo spoštovanje do starosti, katero so jej v glavo vcepili. V pričo starcev je mladina vstala in molčala ko zid. Zato je prišlo v pregovor, da je samo v Šparti prijetno, visoko starost dočakati. O grški mladini se je sploh reklo, da zna starost spoštovati, a o špartanski se je še posebno poudarjalo, da to tudi stori. Špartanskega dečka je smel slehern državljan prašati, kam ide, kaj počne itd. Ako mu ni znal tudi opravičevalno odgovoriti, takoj je bil karan in morda kaznovan. Če se je o tem pritoževal, zadela ga je nova kazen.

Nekatere mladenče so na poseben način utrjevali. Pošiljali so jih na nekaj časa ven iz mesta na kmete, na polje, v gozd, koder so tavalj menda v ta namen, da so si sami živeža iskali, bodisi z lovom, zvijačo ali tatvino. Ob enem je bilo pa dovoljeno, da so zalezovali helote, to je špartanske sužnje, ki so se večkrat zoper gospodujoče Špartance hoteli vzdigniti. Pri deklicah špartanskih se je tudi oziralo na to, da so izrastle krepke in čvrste. Tudi v njih so znali Špartanci obuditi domoljubje; zato se je večkrat dogodilo, da so Špartanke vnmale svoje možé in sinove v borbi proti neprijateljem domovine.

V **Atenah** je bila vzgoja precej le takošna, kakoršna je dandanašnji po Evropi. Dete je mati s početka negovala, ali skoro da je večjo skrb za dete imela pestunja. Jemali so Atenčani za pestunje kaj radi Špartanke, ki so bile kot take in kot dojke na dobrem glasu. S početka so pač skrbeli Atenčani tako za svoje dečke in deklice, kakor mi danes skrbimo. Dajali so otrokom potrebno hrano: mleko, med in drugo, ter preskrbeli jim obilo igrač in dajali priliko jim, da so si tudi sami delali slične igrače, kakor danes, namreč dečki: konjičke, vozičke, hišice, žabice, žoge in drugo; deklice pa punčike. Vodili so jih tudi na prosto, kjer so se igrali podobne igre, kakor mi, recimo: lovili so se, slepo miš lovili, lonec razbijali i. dr.

Sè sedmim letom pa je dobil deček posebnega nadzornika, kojega so zvali pedagoga (detovoda). Ta ga je povsodi spremljal, osobito k učitelju, v glumišče ali gledališče in k javnim svečanostim. Za pedagoga so jemali največkrat zveste stare sužnje, ki niso bili več za težka dela. Učilnice niso bile v Atenah javni državni zavodi; učilnice so oskrbovali ljudje, ki so na kak način opešali in sicer za zaslužek, ki so ga od starišev dobivali. Zato učitelji niso uživali velikega spoštovanja. Pregovor v tej zadevi ni torej izmišljen: „*Quem dii odere, paedagogum fecere*“. Učilnice atenske so bile tro-

vrstne: gramatiške, muziške in gimnastiške. Učitelji gramatisti so se učili čitati in pisati; za računstvo se po šolah niso dosta brigali, kajti učenje je imelo pri Atenah bolj idealni, nego praktični namen.

Čitali so grške pesnike: Homerja, Hesioda, Solona, Ezopa. Na ta način so prišle grške junaške pesni med ljudstvo in postale narodne. V muziški šoli so dečki peli in svirali na kitari ali liri. Po vrhu so se napotili tudi v pesništvo.

Telovadili so Atenski dečki in mladenči v gimnazijah in palestrah, ki so bile krasno in bogato okinčane. V njih so se vadili enako kakor špartanski mladenči, samo s tem razločkom, da so Atenčani bolje gledali na gibčnost in lepoto telesa, nego na moč in jakost. Tudi se je telovadba gojila pri njih še le v dobi od 16. do 18. leta.

Vzreja je bila tudi pri Atenčanih stroga. Absolutne pokorščine Solon ni terjal, kakor Likurg; a ubogati se je pa po Solonovih načelih moralo radi tega, ker je Solon udarjal, da ne bode znal ukazovati oni, kdor ne zna vbogati. Zato je pri Atenčanih tudi šiba pela; rabili so jo stariši, detovodi in učitelji. Z 18. letom je bila pri atenskem mladeniču vzreja dovršena. Zdaj je stopil kot vojak in državljan v javno življenje. Po prestani šolski preizkušnji izročili so mu v znak možatosti v gledališči v pričo zbranega ljudstva ščit in sulico. Potem je prisegel, da bode domovini z orožjem čast delal, branil njo in njune zakone ter častil bogove. Višjih učilnic Grki prvotno niso imeli, še le v Aleksandrovi dobi so se osnovale v nekaterih znamenitejših mestih. Naj glasovitejši ste bili ena v Atenah in druga v Aleksandriji. Učilo se je v njih tako zvanih sedem svobodnih umetnosti, namreč gramatika, retorika, dialektika, aritmetika, geometrija, muzika in astronomija.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

„Zastran slovenščine nam zmiraj boljši časi prihajajo. Čedalje bolj se zavedajo naši Slovenci, čedalje bolj spoznavljajo svoje dolžnosti do premile matere Slave . . . S veliko zaprekami se imamo — pri slovenskem nauku — boriti; nimamo za Slovence pripravne slovnice, nimamo slovstvene zgodovine . . . Pa slavenska vsterpljivost in stanovitnost vse napotja premaga itd.“ — pisal je v Bčeli 1851 str. 143, in res — vzmagal je toliko, da je izšla nemška: *Leichtfassliche Sloven. Sprachlehre für Deutsche. Erster — Zweiter Jahrgang. Dritte umgearbeitete Auflage . . . 8. 1854 . . .* pa

i) Slovenska Slovnica s kratkim pregledom Slovenskega Slovstva ter z malim Cirilskim in Glagoliškim Berilom za Slovence. Spisal Anton Janežič. V Celovcu 1854. 8. 182. Zal. E. Liegel knjigar. — V predgovoru pravi na pr.: „Pričujoča slovnica, po naj boljih dosedanjih slovniških delih sestavljena, je seosebno našim slovenskim učencem na gimnaziah in realnih šolah namenjena. Spisali smo jo v slovenskem jeziku, ker je nas večletna skušnja prepričala, da vsak nauk, torej tudi jezikoslovni, tam naj lepše in naj veseliše napreduje, kjer se učencem v domačem, ne pa v tujem jeziku razlaga in razjasnuje . . . Pridan je „kratek pregled slovenskega slovstva“ od naj starših do naj novejih časov. Sostavili smo ga posebno po Majarjevem (Drobtince 1849) in J. Valjavcovem spisu (Slov. Bčela 1853 str. 108 — 216, kjer pa pisatelj pravi, da ga je zložil po prednašanju g. prof. Metelkota, po Šafařiku in Jungmanu) in družih razsodbah posameznih slovenskih knjig . . . Današnje dni ne more več zadostiti znanost samo enega slovanskega jezika . . . Naša slovenščina je naravna hči staroslovenščine . . . V ti namen smo tu staro cirilsko in glagoliško azbuko z malim

staroslovenskim berilom dodali . . Prof. Fr. Miklošić in Metelko sta našo slovnico v rokopisu pregledati in semtertje popraviti blagovolila itd.“

k) Slovenska Koleda za leto 1858, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveselovanje. Vredil Anton Janežič, c. k. učitelj višjih realnih šol. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu vel 8. Slovenska Pratika — priloga I—XXXI . . Imenik vseh rimskih papežev . . Slovenska Koleda 1—267: Poštena Bohinčeka v Benetkah. Fedor in Olga . . Božja pot k Mariji na sv. Višarjih (s podobo) . . . Kako so stari Slovani merliče pokopovali . . Slovenski pregovori. Gospodarske drobtince. — Predgovor: Koleda je navada stara in častljiva. Vsem Slovanom je znana, in tudi na Slovenskem domá. Zvečer pred božičem, pred novim letom in pred sv. tremi kralji hodijo koledniki ali koledovavci od vasi do vasi, od selišča do selišča, in vošijo srečo in zdravje vsem domačim. Njih pesem vesela se razlega v nočni tihoti po celi dolini:

„Novo leto nosimo,
Vas darova prosimo!

Naj solnce jasno, blagodarno sija,
Bogato ródi nograd in polje!
Nebeški dež obilno naj polija,
Kar sini kolj Slovenije sadé.
Na skalo se nam sloga vkorenini;
Kar nam je bratov v dragi domovini,
Ljubezen ena v djanje jih zjedini.

Daj Bog prijatlom našim dni vesele,
Obvari milostno jih smertne strele,
Za čast in srečo ki goré dežele.
Kar sejejo, naj vidijo zoreti,
V resnico želje svoje razcveteti! —
Med zvezdami naj se njih slava sveti!“

Naj bo tudi pričujoča „Koleda“ vsem Slovencom ljuba in prijetna novoletnica. Namenjena je mladim in starim, posebno slovenskemu ljudstvu na deželi; naj jim služi v poduk in razveselovanje. Razun navadne pratike obsega lepo število večih in manjih povesti, pesem, popisov in drugih podučnih sestavkov, izvernih ali poslovenjenih. Čelo jej kinča v jeklo vrezana podoba Božje poti na sv. Višarjih. Bog daj srečo in veselo novo leto! V Lešah mesca septembra 1857. **A. J.** — Slovenska Koleda za leto 1859, slovenskemu ljudstvu v poduk in razveselovanje. Vredil Anton Janežič. Izdalo društvo sv. Mohora. V Celovcu v 8°. Pratika — s podukom o novih in starih denarjih — priloga str. I—XXVIII. Koleda str. 1—170: Kolednica (Cegnar). Sprava. Kriva prisega . . Jagodice. Igra v enem djanju po Kr. Šmidu svobodno poslovenil Matija Majar (str. 49—78). Sveti večer (Bilc) . . Deklica na razpotju . . Smert Senjanina Iva. Mihael Andreaš, samouki pesnik in pevec slovenski. Simon Rudmaš, c. k. šolski svetovavec in nadzornik ljudskih šol na Koroškem . . Avstralci . . Ljubno. Bled (s podobo). En dan na planini nad Kamnikom (Bl. Sušnik). Potopis vodene kapljice (Tušek) . . Kako gospodinji natora v našem telesu. —

„Mnogokrat ljube Novice preblago željo naznanujejo, da bi se kde beletrističen (lepoznanski) list rodil . . Vredništvo Novic, g. Matija Majar in g. Žavčanin so vže govorili o tej reči . . Tudi smo v „Slov. Prij.“ odperto pisemce g. dr. Razlaga čitali nekaj jednakega našim željam . . Naše drage Novice ne morejo vsega tiskati, kajti njih namen in pravilo ni samo za slovstvo. . . Ali bi se ne dala rajna „Bčela“ iz temnega groba v nekoliko drugej obliki zopet obuditi in oživiti? Jeli bi se ne podstopil sopet častiti gosp. Anton Janežič vredništva . . Prosim, naj po Novicah svoje mnenje razodene . . Bog daj, da bi ta moj glas ne bil le „vanum desiderium“ in da bi o novem letu se vže veselili „Bčelinega vstajenja.“ — Tako je pisal v zadevah lepoznanskega časnika v Novic. 1857 str. 282 Janko Vijanski; za njim J. Drobnič (str. 315) in drugi. — Nato odgovarja A. Janežič v Novic. str. 294. 295 na pr.: „Kar so gospodarju, obertniku, domorođcu in vsakemu omikanemu človeku, ki vediti hoče, kaj se po svetu godí,

neprecenljive „Novice“, častiti duhovšini „Slov. Prijatelj“ in „Zgodnja Danica“, ravno tako nam je potreben v splošno oliko našega jezika list lepoznanek, kakor jih imajo vsi omikani narodi v manjem ali večem številu. Le mi Slovenci ga še zmiraj pogrešamo, čepravno je želja po njem, kakor nam spričujejo mnoge pisma in posamezni glasovi iz raznih krajev naše domovine, razširjena blizo po celi široki Slovenii. Zanašaje se v krepko podporo vseh rodoljubnih Slovencev nočemo dalje odlagati ali čakati; terdni volji in združeni moči vse obveljá. Naznanjamo torej vsem prijateljem našega slovstva, da bo jel že ob novem letu ali malo pozneje izhajati namesto rajne „Bčele“, se ve da v lepši in bolj dovršeni obliki, nov lepoznanek časopis pod naslovom: „Glasnik, lepoznanek list za literaturo in umetnost.“ Namenjen omikanim Slovencom po deželi in po mestih, bo obsegal razne po domače pisane sestavke, kakor: pesme, novele in povesti, pripovedke, popisovanja šeg in navad narodov slovanskih, životopise, sestavke krajopisne, zgodovinske in natoroznanske, slovenske prislovice in druge narodske drobtinice, z eno besedo vse, kar se vjema z namenom kratkočasno-podučnega lista . . . V dokladi drobtinice jezikoslovne . . . misli in želje posameznih vlastencov v slovničnih zadevah, v pojasnjenje raznih gramatičnih pravil, gradiva za slovenski slovar, nabrane po raznih krajih Slovenije, vesti o slovenskih podnarečjih in marsiktere literarne novice . . . Vsi sestavki za „Glasnika“ naj bodo v čisti, gladki slovenščini prav mikavno pisani, lahko razumljivi, ne preobširni, kolikor je moč po domačih predmetih osnovani in sploh estetično dovršeni, da bode berilo um in serce požlahnovalo, ne pa mlade serca s praznimi sanjarijami in nečistimi željami napolnovalo. Zatorej nikakor ne bomo mogli jemati sestavkov, v katerih veje zgolj duh poželjive posvetnosti, ker so zoper namen našega lista, kterege geslo naj vedno ostane: požlahnovanje uma in srca. Vse naj bo pošteno slovenski nravi primerno, bodi si poduk ali razveseljevanje itd.“ (cf. str. 331). — V tem smislu razpiše v „Slov. Prijatlu“ (str. 186) povabilo na naročbo in z novim letom pride na svetlo

1) Glasnik Slovenski. List za literaturo in umetnost. Vredil in izdal Anton Janežič, c. k. učitelj višjih realnih šol. Pervi zvezek. V Celovcu, 1858. 8. str. 192. Nat. J. Leon. V kazalu: Zabavni del — v verzih, v prozi. Podučni del. Glasnik literarni. Glasnik iz domačih in tujih krajev. Imenitniše drobtinice. Minulo bo šele pol leta, kar je nastopil Glasnik pervokrat svojo pot po slovenskih goricah in ravnica; pa že lepo število si je pridobil prijateljev in podpornikov v tem kratkem času. Bodi vsem hvala in čast! Enakomerno bo tudi v prihodnje obdeloval um in serce . . . Glasnik literarni bo delal na rešeto dela slovstvene, noveje in stareje (toda zmiraj „učee“ in nikdar ne „porugivajuće“) itd. (str. 192). — Drugi zvezek str. 204. — Z novim letom nastopi Glasnik svoj drugi tečaj. Izhajal bode, kakor doslej, po celi poli dvakrat v mescu . . . ; razglaševal bode tudi častitljive ostanke, ki so se ohranili med narodom iz časov nekdanjih; včasih se bode ozerl po cveticah tudi v tuje vertove, posebno slovanske, ter jih povijal med cvetje domače itd. (188). — Glasnik Slovenski. Lepoznansko-podučen list. Tretji zvezek. 1859. 8. 196. — Četerti zvezek str. 190. V povabilu pravi: Mnogo lepih sestavkov imamo . . . Izmed bogate zaloge omenjamo le prekrasne zgodovinske povesti „Koliščina in stepe“, ki se šteje med prve biserje poljske literature . . . Da se bo dalo slovstveno gradivo primerniše razredovati in še z večo skerbjjo pregledovati, bo izhajal Glasnik le 1. dan vsakega mesca, kakor doslej na dveh velikih polah . . . Tudi med vojsknim hrupom se bo Glasnik na vso moč poganjal za izobraženje našega jezika in za povzdigo naše mlade literature itd. — Zarja lepših dni vzhaja tudi slovenščini in zbujaja domače pisatelje k novi delavnosti; bogata lepih sestavkov je že naša nabira za prihodnje leto, in še vedno se množi število naših podpornikov in delavcev na literarnem polju; zató nas navdaja sladko upanje, da se bo

v novem letu Glasnik še bolj prikupil svojim bravcom, kakor v letošnjih nemirnih časih, ki so zmir bili neprijazni vedi in umetnijam itd. — Peti zvezek 1860. 8. 190. — Šesti zvezek 190 str. — S prihodnjim letom bo izhajal Glasnik trikrat v mescu (5., 15. in 25.); vselej ga pride na svitlo pol pôle velike oblike . . Naša lepoznavska literatura leži na mnoge strani še vsa v celini; posebno se je doslej popolnoma zanemarila naša zgodovinska in narodska povest, ki se, po ljudstvu posneta, najberže prime ljudskega srca. Da obrnemo delavnost naših pisateljev tudi na to polje, želimo ob novem letu razpisati primerno darilo za najboljšo zgodovinsko ali narodsko pripovedko itd. — Napočila je z novim letom vsem rodovom v široci Avstriji doba dušnega prerodenja . . Slovenci! tudi nam že svita na vzhodu; da se pa popolnoma razdaní, bodi naše sveta skerb in prizadeva . . Slovenci, bodimo delavni, bodimo složni! le tako nam zasje žar lepše prihodnosti. Naše geslo bodi: vse za vero, za narod, za cesarja! Sedmi zvezek 1861. str. 145. — Z novim letom nastopi „slovenski Glasnik“ svoj peti tečaj. Izhajal bo, da večih sostavkov ne bo treba tolikrat tergati, po mnogih željah v začetku vsacega mesca, 2—3 pole na enkrat, sopet v stari priročni oblici itd. — Osmi zvezek 1862. str. 404. — Zabavni in podučni del; v vezani in nevezani besedi, narodne pesme; besednik, dopisi, slovstvene reči, drobtine. — Z novim letom nastopi svoj šesti tečaj. Olike slovenskega jezika za vsakovrstno pisavo ostane mu tudi v prihodnje prva naloga . . Med drugimi rečmi bo obsegal prihodnji tečaj kratko staroslovensko slovnico, ki jo je spisal g. J. Marn, kat. in učitelj slovenščine v Ljubljani itd. (str. 403). — Deveti zvezek 1863 str. 352. — Hrvaško-srbsko berilo. Izhajal bode kakor doslej na dveh polah v mescu in prinašal razno lepoznavsko in podučno blago, sosebno novele, pripovedke in razne poezije, umetne in narodske. — Deseti zvezek 1864 str. 388. — Z novim letom osmi tečaj — naj najde naš edini lepoznavski list pri vseh rodoljubnih Slovencih obilno podpore, da bodo tudi dalje, kakor doslej, podpora slovenski literaturi in slovenskim pisateljem! — Ednajsti zvezek 1865 str. 384. Nat. J. in F. Leon. — Osnova mu bode zanaprej ta-le: Glavni list bode razpadal v tri predele: prvi je odločen zabavni lepoznavski slovesnosti v vezani in nevezani besedi, drugi podučnemu lepoznavstvu, tretji pa raznim izdelkom narodske poezije in slovanskemu berilu . . Književni obzor . . Besednik . . Kar se tiče pisave posameznih sostavkov, držal se bode Glasnik sploh dosedanjega pisanja, ki je najbolj navadno med Slovenci; kar se pa tiče polglasnega e pred rom, opuščal se bode v korenikah po želji večine slov. pisateljev itd. — Dvanajsti zvezek 1866 str. 452. Nat. J. Blaznik v Ljubljani. — Deseti tečaj. — Notranja razredba snovi in cena mu ostane, kakoršna je bila doslej; na obliki pa se bo Glasnik povekšal in bo po mnogostrani želji trikrat v mesecu na pol poli največe (regalne) osmerke na svitlo prihajal itd. — Deseti tečaj 1867 str. 384. Nat. J. in F. Leon. — Da-si tudi mu je bila včas materijska podpora po slovenskih rodoljubih v obče le pičla, da ne rečemo prepičla, ohranil se je „slov. Glasnik“ vendar, vkljub vsem oviram, skozi deset let srečno pri življenji, za kar gre hvala sosebno naši rodoljubni mladini . . . Ker nam pri sedanji podpori zabavno-podučnega tednika še ni mogoče osnovati in ker letašnji polomesčnik večini bralcev v mnogem oziru ni toliko ugodil kakor njegova lanska izdava, preseli se „slov. Glasnik“ z novim letom zopet v Ljubljano in bode tam v prav lični opravi in z mnogovrstnim zanimivim obsegom, kakor leta 1866, iz Blaznikove tiskarnice vsak mesec na poltretji poli na svitlo prihajal, da ne bode treba večih spisov toliko pretrgovati itd. — Ednajsti tečaj 1868 str. 236. — V listu 5. str. 200 v listnici piše vrednik: Pri tej priložnosti ponavljamo svojo ponižno prošnjo gg. naročnikom, ki nam še niso poslali naročnine za tekoče polletje, da to še tekoči mesec storiti blagovolijo, sicer bi bili prisiljeni daljo izdavo našega lista ustaviti . . In v 6. listu

1. jun. 1868 v naznanilu str. 236 pravi vredništvo: Naša prošnja v zadnjem listu doslej žalibog ni našla zaželenega odziva; preobilica zaostankov, pa tudi marsiktera nemila izkušnja nas je prisilila, da ustavimo z današnjim listom izdavo „slov. Glasnika“ za drugo polletje itd. . Z Bogom!

m) Urban Jarnik, učenec in naslednik O. Gutsmanov, imenuje se po pravici Koroški Vodnik, ki ga je opisal A. Janežič v Vodnikov. Spomeniku l. 1859 str. 112—115, kjer je priobčil tudi nekaj njegovih izvirnih pesem. „Podajemo jih tu popolnoma nespremenjene; celó posebnosti koroškega govora smo skoz in skoz prideržali, da nam v svoji izvirni pisavi kažejo, v kako gladki in čisti slovenščini je že leta 1809 pel in pisal naš koroški vodnik na polju pesniškem — Urban Jarnik iz zilske doline (str. 114).“

„Sloga jači, nesloga tlači“.

Ta zlati izrek bodi glavno vodilo vsemu učiteljevemu delovanju.

Poročal pri okrajni učiteljski konferenciji v Postojini v 7. dan julija 1886. l. **Fran Mrcina**, učitelj na Gočah.

(Dalje in konec.)

Blebetanje je pa toliko nevarnejše, ako postane opravljanje, t. j. ako se po njem razširjajo drugih napake; kajti s tem se zadevajoči še bolje razburijo, ter se v svojej razburjenosti še manj ogibljejo neslogi. Ako pa blebetavec nima resnične tvarine, pa si jo izmisli, in potem mu pravimo obrekovalec. Obrekovalec škoduje zopet slogi, ker se opira na neresničnost ter nima svoje zbadljivosti in razžaljivosti nobene meje.

Vender se pa ta neprevidna raba jezika vrši za hrbtom tistega, komur je namenjena. Lehko je torej mogoče, da on o vsem opravljanji in obrekovanji nič ne izvé ter tako izostane važen faktor mrznji in neslogi. V tem obziru je tedaj zasmehljivost ali zabavljivost in grajavnost še hujša. Zabavlivec in grajavec devlje sè zbadljivostjo vse v nič, kar vidi na drugih z namenom, da bi je smešil, bodi si iz čmernosti ali hudobne navade, bodi-si iz prevzetnosti ali zavisti.

Prav to naravnostno zbadanje, zasmehovanje in zaničevanje pa je poglaviten povod, da se človek odstranjuje in oddaljuje od človeka, da se vzajemno drug drugega ogibljeta, ter tako odtegujeta vkupnemu, vzajemnemu in složnemu delovanju.

Ne trdim, da bi se tù naštete kreposti in napake, ki pozitivno ali negativno vplivajo na složno življenje v človeštvu, nahajale mej šolsko mladino v gori razpravljenem razvitku, vender se pa njihove kali in prvi začetki tudi v otročjem srci ne dade odrekovati. Učiteljeva dolžnost je tedaj skrbeti, da se ne razvijajo oziroma zatró — in v tem se javlja njegovo delovanje v šoli v smislu na čelo postavljenega izreka.

To delovanje učiteljevo v šoli pa bi bilo negotovo, ako bi ne bil tudi sam tak, kakor hoče svoje otroke imeti. V dejanji se kaže mož, ne v besedah! Res je, da mu v to ne daje šola sama, to je njegovo delovanje pri pouku, Bog vé kake prilike, pa otrok ne vidi učitelja le v šoli, ampak on ga pozna tudi zunaj šole, on sliši o njem tudi domá. V tem obziru mora tedaj učitelj jako paziti, da sam skrbno gojí gori naštete kreposti, ter se ogiblje nasprotnim napakam, s kratko, da ni njegovo delovanje zunaj šole v nasprotji z njegovimi besedami v šoli.

To delovanje zunaj šole se pa javlja v složnem življenji v družini in v slogi sè sovaščani.

Ni prav redek slučaj, da so učiteljevi sinovi in hčere razuzdanejši v šoli, nego drugi otroci. Kot vzrok se navaja: da se učitelj dovolj trudi z vzgojo šolskih otrok, ter da se mu domá ne ljubi ukvarjati z vzgojevanjem lastne dece.

Mogoče, da je na tem kaj resnice, a ta izgovor za učitelja je jako nečasten.

Na ta način bi tedaj duhovnik ne smel domá moliti, ker dovolj v cerkvi moli. Sramotno bi bilo za učitelja, ko bi stopivši iz šolske sobe nehal biti vzgojitelj. Ali naj bode znabiti učitelju več šola, nego lastna družina? Ne božji, ne človeški zakoni mu tega ne velevajo. Zato pa mora biti vsakemu pravemu učitelju, prvo družina, potem šola. Mogoče mu je pa v obeh biti na mestu, ne da bi katero zanemarjal. Da, prav gledé na to, kako učitelj vzgoja svojo družino, se sme od učitelja zahtevati več kakor od kakega drugega očeta — neučitelja; kajti on je po svojem stanu sposoben vzgojitelj. Zato mislim, da učitelj, ki ne izpolnuje svojih očetovskih dolžnosti, ni pravi učitelj, ter je prav tako ukora vreden, kot oni, ki je nemaren v šoli.

Predaleč bi zašel s podrobno razpravo učiteljevih, očetovskih dolžnosti, kar bi tudi ne bilo tû na mestu; vender se pa drznem upozoriti na neke glavne napake današnjih očetov, žal tudi nekaterih učiteljev, katera napaka je pravo ognjišče družinske nesloge. Ta napaka je prepogosto in nepotrebno obiskovanje gostilnic. Gospodje tovariši me umejo, kaj hočem s tem reči. Jaz mislim ono obiskovanje, katerega naravni nasledek je pijančevanje in igra. Zdi se mi, da bi se pregrešil zoper spoštovanje do gospodov tovarišev, ako bi hotel govoriti o prežalostnih in prestrašnih nasledkih te grde in nečloveške razvade, na imetje časti in življenja; naj se mi torej dovoli le en sam prizor!

Učitelj gre po stari navadi v gostilno, začne igrati z igralci; ni posebno zbirčen, dober mu je vsak postopač, da le ima kaj „okroglega“ v žepu. V igri mu je sreča nemila —, in koliko jih je, da so z igro obogateli?! — Potem pije, da si napije pogum, ter še bolj strastno igra, dokler je popolnoma na suhem. Potem pije na kredo in prileze še-le pozno v noč domov. Zdaj pa gorjé obitelji, kajti ona je „kriva“, da je šel v gostilno, da je zaigral, kar je imel okroglega. Kaj se tû potem vse pripeti, ne naštevam, vender vsak vé, da je to zeló pohujšljivo. Ljudje prihajajo, poslušajo, za vsakim oglom stika kdo glavo itd. Drugi dan pridejo otroci v šolo in od ust do ust gre govorica: „Učitelj je bil sinoči pijan“ itd.

Tû pač ni treba komentara, in kdo bi se še drznil govoriti v avktoriteti tacega učitelja in o uspešnem delovanji v šoli! Tako tedaj vpliva nesloga v družini uničevalno tudi na šolo.

Prav tako živo potrebuje učitelj složnega življenja sè sovaščani, ali sploh sè sobivalci. Kakor duhovnik, tako stoji tudi učitelj z njimi v neposredni dotiki. Šolska vzgoja mora biti v zvezi z domačo vzgojo, da je tem uspešnejša; to zahteva tudi šolski in učni red. Učitelj mora tedaj večkrat občevati sè stariši. Vrhu tega je užé po svojem prebivališči navezan na občevanje sè svojimi sobivalci. To njegovo občevanje mora torej vzbujati v soseski mir in slogo. V ta namen naj se skrbno ogiblje vsake prilžnosti, ki bi utegnila biti slogi na kvar.

Taka nevarna prilžnost se mi vidi tudi politika v kraji, kjer je več političnih strank. Politika je nevhvaležen posel, posebno učitelju, ki ni vzgojitelj le ene stranke ampak vsega občinstva. Naj se on pridruži še tako pravični stranki, nasprotna stranka vender vidi v njem svojega nasprotnika, vsled česar izgubi pri njej vsakemu vzgojitelju potrebno neomenjeno zaupanje; to nezaupanje pride polagama tudi na otroke nasprotnih starišev, in vzgojitelj brez gojenčevega zaupanja — je cvet brez sadú. Tako tedaj seje učitelj sè svojo udeležbo v politiki neslogo mej prebivalstvom ter si ruši avktoriteto v šoli.

S tem pa nočem nikakor reči, da bi se učitelj ne smel kazati narodnjáka.

Učitelj, ki ne ljubi svojega národa, tudi ne more ljubiti njegove mladine!

Kakor političnik, tako naj se učitelj ne oklepa lokalnih strank, katere se nahajajo po naših trgih in večjih vaseh in katere se navadno pobijajo še z večjo strastjo in zaigrizenostjo ter so vsled tega učitelju tem nevarnejše.

Tudi s posamnimi osebami naj živi učitelj v slogi; kajti okoli sebe se zbere v boji kmalo stranka. Posebno pa naj se varuje nesloge z veljavnejšimi osebami. K takim moramo prištevati v prvi vrsti duhovnika. Duhovnik in učitelj sta za občno ljudsko omiko enako veljavna faktorja; ona sta oba vzgojitelja národa, in kot taka se morata vzajemno podpirati. Kakor hitro pa ni mej njima sloge, preneha tudi vzajemnost. S tem pa sama sebi vtežujeta nalogo — na kvar vkupne blaginje. Duhovniku nasprotovati samo zato, da se kaže „liberalnega“, zdi se mi za učitelja preneumno.

Naj lažje in najnavadnejše pa zabrêde učitelj v neslogo na večrazrednih šolah sê svojimi tovariši. Če tudi je ta nesloga mej tovariši sama ob sebi nekaj nenaravnega, vender se jej ne da odrekati možnost z ozirom na sfêro njihovih interesov. Tù je treba — se vé — učiteljem velike previdnosti, posebno v manjših krajih, kjer si pridejo učitelji tudi zunaj šole v ožjo dotiko. Ne, da složno življenje mej učitelji na večrazrednicah ni kaj prav tako nemogočega, spričuje nam premnogo slučajev.

Tù je pred vsem potrebno, da se vsak učitelj natanko zavêda svojih dolžnosti in pravic, ter da se strogo ravna po tej zavesti ne opuščaje za las od svojih dolžnosti, a popuščaje od svojih pravic, ako to terja občna korist.

Največ je — se vé — pri tem pri voditelju. Ako je voditelj previden in moder mož, da vidi v svojem voditeljstvu le neko požrtvovalno nalogo v prospeh šolske mladine, ne pa lastno čast ali dobiček, narejen je velik korak k složnemu življenju. Tak voditelj si kmalu pridobi zaupanje svojih tovarišev, in to zaupanje je najboljšo poroštvo složnemu delovanju. Se vé, da je pri tem uvažati tudi mišljenje in zadržanje podložnih učiteljev. Ako so mej njimi tudi uporni elementi, potem so vse prednosti in požrtvovalnosti voditeljeve neuspešne. Pri takih razmerah mora priti do razpora; kajti še pri ugodnejših se ga ni mogoče vselej ogniti. Pa to ni še največje hudo, treba je le spor mirnim potom brez pogubnih nasledkov mej seboj poravnati. Pri tem je odločiven faktor, da kriva stran pripozná svojo krivdo; ako ne — naj se poravnanje pripusti večjeji oblasti. Vender pa bodi pri vsakem — kakoršnem koli razporu glavno vodilo vsakej stranki, da se ne trosi na vse strani svetá; kdor tako dela, priliva ognju olja namesti vode.

Notranji šolski prepiri raztreseni v javnost se ne poravnajo tako zlepa, kajti pri tem je odločivno tudi vnanje občinstvo, kateremu je blagor šole večkrat deveta briga, ter ima enake zdraske rado za zabavo. Na pol poravnani prepiri so pa veliko zlo; oni imajo za seboj neko animoziteto, ki se pri najmanjši priliki razplamtí v veliko strast. V strasti se pa kaj kmalu prekoračijo vse meje. — Več bi še o tem govoril, a naj sklenem s temi besedami: Z ozirom na mnogokratno naštete prilike, ki se ponujajo učitelju v življenji, v pouspeševanje sloge ali buditev nesloge, dalje razmišljevale navedene neizogibljive nasledke, ki poleg zadovoljnega in srečnega ali nezadovoljnega in nesrečnega življenja zunaj šole olajšujejo ali otežujejo, da celó one onemogočujejo delovanje v šoli, smemo trditi, da je izrek „Sloga jači, nesloga tlači“ za učitelja neizmerne veljave, in da ga mora učitelj imeti kot vodilo vsemu svojemu delovanju, ako noče, da bi bilo njegovo učiteljevanje „glas vpijočega v puščavi“.

Slovenski jezik mej českim učiteljstvom.

Naš velik prijatelj, ljubljeneec in uzor slovenske mladine, g. Jan V. Lego učil je v minulem letu do osemdeset učiteljev, učiteljic in uradnikov slovenski jezik. Češko učiteljstvo se torej za nas vrlo dobro zanima. Iz privatnega vira vemo, da so nekateri učitelji in učiteljice hodile po jedno uro daleč v stostolpo zlato mater Prago, da bi si onde pri svojem plemenitem učitelju osvojili bratski jezik slovenski. Češki učiteljski list „Beseda učiteljska“ prinašal bode letos izpod peresa imenovanega gospoda prilogo slovenskih jezikov, da bi se i ostalo učiteljstvo po vsej širnej vlasti Češko-Moravskej seznanilo sè slovenskim jezikom. V prvej številki „Besede učiteljske“ pravi gosp. Lego: „ . . . da začnemo danes sè slovenskim jezikom, nam daje glavni povod, nujna potreba, da bi češko učiteljstvo v zadevi Slovanstva osobito pa v zadevi našega šolstva stopilo v čilo dotiko sè svojimi južnimi kolegi, podpirajoč jih v bratskeji ljubezni sè svojimi izkušnjami, pomagajoč jim v najplemenitejših namenih, da bi se od njihovega poklica skoro odstranilo ono trnje, ki slovensko národnost duší . . .“

„Priloha slovanskyh jazyků“ obsega uvod, v katerem navaja g. pisatelj politiško razdeljenje Slovencev in staroslovenske spomenike iz predcirilske dobe; uvodu sledí teoretični del in posebne razlike med češkim in slovenskim jezikom v glasoslovju in izgovôru. Za primer je dodana: „Gospodova molitev“ in „Evangelje sv. Lukeža 1, 26—28“. Posamne besede so z naglasom bogato opravljene, kar svedoči, da g. Lego slovenski jezik temeljito pozná.

Za svojega večletnega uradovanja na Slovenskem je g. Lego spoznal visoko nadarjenost, plemeniti čud in nesrečni položaj slovenskega národa; zato mu danes srce bije z vso vročo ljubeznijo, zato obdaruje našo mladino, odbore in društva s polno roko čeških knjig; zato piše po čeških pedagogijskih in nepedagogijskih listih članke o slovenskem národu, da bi nas seznanil sè severnimi brati; zato se v svojej starosti ne bojí truda biti učiteljem slovenskega jezika med odrastenimi. Slovensko učiteljstvo! kaj pričakuje pač češko učiteljstvo od nas? . . .

Književstvo.

— „Kmetijsko berilo“ za nadaljevalne tečaje ljudskih šol in gospodarjem v pouk, po nalogu vis. c. kr. kmetijskega ministerstva spisal G. Kramer, ravnatelj dež. kmet. šole v Gorici. To je naslov novi knjigi, kakoršne smo težko pogrešali. Ta obširna knjiga obsega 250 strani velike osmerke in ima 83 slik. Namenjena je v prvi vrsti ljudskim učiteljem in učencem v ponovljivi šoli. Ustrezala pa bode tudi kmetovalcem in sploh gospodarjem kot vódlilo v raznih slučajih. Knjiga obsega 13 poglavij, katera so zopet razrejena v več podpoglavij. Poglavja so ta-le: I. O rastlinskem življenji. Kaj so rastline? Kako živé rastline? Kateri so glavni pogoji rastlinskega življenja? II. O zemlji ali prsti. Kako je nastala prst in v čem je njena rodovitost? Kako je prst sestavljena? Kako je sestavljena mrtvica in kak vpliv ima na rodovitost žive prsti? Katera prst je najboljša? S katerimi sredstvi zboljšamo fizikalne lastnosti zemlje? III. O gnoji. Hlevski gnoj. Gnojišče. Kako je ravnati z gnojem na gnojišči? Kako je ravnati z gnojem na polji? Gnojnica. Človeški odpadki. Pepel in saje. Blato iz ribnjakov in cest. Mešani gnoj (kompost). Apno. Koščena moka. O stelji. IV. Kmetijsko orodje, s katerim zemljo obdelujemo. Oralo. 1. Hohenheimsko oralo. 2. Zugmaierjevo oralo. 3. Vidačevo oralo. 4. Amerikansko oralo. 5. Ruhadlo. 6. Obratno oralo. 7. Oralo za oranje spodnje zemlje. Razruševalec (ekstirpator). Okopalnik. Osipalnik. Kako je treba orati. Brana. Valjar. V. O setvi. Stroj za čiščenje semena. Koliko semena smemo posejati? Ali je dobro premenjavati seme? O sejanji. Kedaj naj se seje? Kako se rastline oskrbujejo? VI. Kako je treba pridelovati poljske rastline? I. Žito. II. Sočivje. III. Okopavine. IV. Kupčijske rastline. V. Krmske rastline. VI. O travnikih. Košnja detelje, trave

in sploh krmskih rastlin. O napravi kislega sena. VII. O kmetijskem kolobarjenju. VIII. O pridelovanju zelenjave. O legi vrta. Kaka zemlja je najboljša za vrt? Kateri gnoj najbolj ugaja vrtu? Kako nam je urediti vrt? Kako rastline sejati? Kako napravljati gnojne gredice? Kako se presajajo sajenice? Kako rastline na vrtu oskrbovati? IX. O sadjarstvu. Drevesnica. O cepitvi sadnega drevja. Najvažnejši načini cepitve. Kakó se drevesa v drevesnici obrezujejo? Presajanje drevesec. Kako treba drevesa oskrbovati. Precepljivanje dreves. Pritlikavci. Katere sadne vrste naj sadimo in množimo? O porabi sadja. X. O vinogradarstvu. Kaka lega ugaja najbolj trtam? Na kaki zemlji trte najbolj rastejo? Kako je treba pripraviti zemljo za vinograd? Katere vrste trt bomo sadili? O množitvi trt. Kako je treba vinograd nasaditi? Kako treba oskrbovati trte do četrtega leta? O obdelovanju vinogradov. Kako trtam gnojiti? O cepitvi trt. XI. O kletarstvu. Trgatev. Kedaj naj trgamo ali beremo? Kako naj grozdje mastimo? Stiskanje ali presajanje grozdja. O moštu. Kakšna mora biti dobra klet. O sodih. Vrenje ali kipenje mošta. Kaj je v vinu? O pripravljanju belega vina. Kako treba pripravljati črmino. Pretakanja vina. Navadne boleznine vina. XII. O gozdarstvu. Kako stojimo z našim gozdom? Kaka zemlja in lega ugaja gozdu? O gozdnih drevesih. Kako razvrstujemo gozd? Oskrbovanje gozdov. Kratek navod o pogozdovanju. XIII. O živinoreji. O krmi. Kateri so glavni sestavni deli rastline? O redilni vrednosti krme. Kako vrstimo krmo? Kolike krme imamo pokladati živini? V kaki razmeri naj bodo redilne tvarine v krmi? Kako je treba klajo pripravljati? O govedarstvu. — Kakšna svojstva ima govedo? O važnosti govedarstva. Nekoliko o govejih pasmah. Katero pasmo izberemo za rejo ali pa za zboljšanje domače pasme? Kako spoznaš starost goveje živine? Vodila o izreji goved. Goveji hlev. O mlekarstvu. O sirarstvu. O konjarstvu. — O konjskih svojstvih. Nekoliko o starosti konj. Kako se merijo konji? Kako hitro raste konj na visokost? Kake lastnosti ima lep konj? O konjskih pasmah. O umni izreji konj. Konjski hlev. O ovčarstvu. — O ovčjih svojstvih. Nekoliko o ovčjih pasmah. Pravila o reji ovac. O koristi ovac. O reji prasičev. — Kaka svojstva ima prasec? Nekoliko o prasičjih pasmah. O reji prasičev. O pitanju prascev. Svinjak. O koristi prascev. O kokošarstvu. O kokošjih pasmah. O svilarstvu. O murbi in njeni izgoji. Kako si pridobimo jajčeca v zalego. Kako se seme ali jajčeca valé? Odgoja sviloprejk. Zapredanje. Bolezni sviloprejk. O čebelarstvu. — Nekoliko o svojstvih in življenju čebel. Kako je treba napraviti čebelnjak. Kaj je umetno čebelarstvo? Kako se delajo roji? Čebelarju treba močnih panjev. Kaj nam je storiti z usmranim panjem? Griža pri čebelah. Kako naj se čebele pitajo? — Knjiga stane le 50 kr. (po pošti 55 kr.) Naročuje se v tiskarni Dolenčevi v Trstu. Živo jo priporočamo vsemu slovenskemu učiteljstvu, nadaljevalnim in ponovljivim šolam, učiteljskim knjižnicam in sploh slovenskim kmetovalcem in gospodarjem kot prekristno berilo.

— **„Zgodovina fará Ljubljanske škofje“**. Izdaje A. Koblar. Četrty zvezek: Zgodovina Adlešičke fare na Belokranjskem. V Ljubljani. Založnik Anton Koblar, 1887. VII. Zgodovina Adlešičke fare na Belokranjskem. Spisal Ivan Šašel, administrator. V Ljubljani, natisnila Klein in Kovač (Eger). Ta zvezek je posebno zanimljiv, ker obsega mnogo prav lepega blagá, tū je: I. Prirodnoznanški in statistični opis, II. Ob ustanovljenji fare, III. Cerkve v fari, IV. Duhovni pastirji, V. Dohodki Adlešičkih duhovnikov, VI. Farovž in šola, VII. Odlična Adlešičana (Jurij Grabrijan, Jos. Hočevár). Dodatek: Adlešički lokalizmi (z imeni iz naravoslovja). Knjižica ima v osmerki 43 strani ter stane 20 kr. Prav živo jo priporočamo kot prav primerno knjižico vsem učiteljskim knjižnicam in sploh učiteljstvu na Kranjskem.

— **„Domoznanstvo Ormoškega okraja“**. Po načrtu, sestavljenem od odbora priredil in založil odborov predsednik: Fran Rakuža, nadučitelj pri sv. Bolfenku (p.: Ormož — Miklavž, Štajer.) 1886. Natisnil J. Leonov naslednik: L. Kordeš v Mariboru. Ta prav dejansko urejena knjižica obsega: Uvod. A. Zemljepisni del. 1. Ime, meje, bregovi, doline in potoki. 2. Velikost okraja in imena občin. 3. Prebivalstvo. 4. Zrak, vremena. 5. Pridelki. 6. Ceste-komunikacija. 7. Šolstvo. 8. Zdravništvo. 9. Varstvo. 10. Fare. 11. Jezik, podnarečja. 12. Šege in navade. B. Zgodovinski del. Kruci. Francozi. Leto 1848. C. Krajepisni del. Ormož. Hum (Holm). Središče. Sv. Bolfenk (Wolfgang). Jastrepci. Adrijanči. Vitan. Sv. Miklavž. Svetinje. Runeč. Sv. Tomaž. Sv. Lenart pri Veliki nedelji. Velika nedelja. — To „Domoznanstvo“ bode posebno ustrezalo Ormoškemu okraju, pa tudi sploh vsem, ki se pečajo s popisi naše lepe slovenske zemlje. Knjižica stane 30 kr., in se dobiva pri g. založniku. Bodi živo priporočena!

— **„Priče Božjega bitja“** ali slučaji, ki niso slučaji. Po dr. Kellerju z dovoljenjem poslovenil J. B. II. zvezek. V Ljubljani, 1887. Založil in prodaja Dragotin Hribar, Breg, št. 10,

To prav poučno delce je potrdilo tudi vis. č. knezoškofijstvo Ljubljansko. Stane 25 kr. (po pošti 30 kr.). Priporočamo jo posebno odrasli mladini in sploh slovenskemu občinstvu kot zabavno in vzpodbudno berilo.

D o p i s i.

Iz Štajerskega.)* (Ljudski učitelji in njih premeščanje.) Krivica nima mirú. Ona si je vedno v strahu, da ji kdo ne umakne tal ter je ne trešči v brezno, katero si zasluži. Vsled tega pa gleda ona z vso skrbjo na to, da si utrdi tla. Po svoji strani ima celo prav, ako tako dela.

Da je v razmerah, v katerih živimo sedaj, več krivice, kakor pravice, tega nam ne ovrže nihče. Tó je očitvidno. Vsaka dežela, vsako mesto in še tudi po kmečkih srenjah imamo tacih razmer v obilnem številu. Skorej po vseh teh so možje na vrhu, katerim taka moč, kakor jo drzé v rokah, ne pripada.

V našem dež. zboru, tedaj v štajarskem dež. zboru, kdo je na vrhu? Nemci, liberalni Nemci imajo v njem prvo in odločilno besedo in vender ljudstvo, v čegar imenu govoré, ni nič manj, kakor liberalno. Konservativno nemško in slov. ljudstvo je po celi deželi v veliki večini, naj si ga ogledamo po številu ali po davkih, ki jih plačuje, toda oča volilnih skupin, stari vitez Schmerling, je te skupine tako porazdelil, da skorej ni mogoče ljudstvu, temu, kar se reče, da je domače ljudstvo, priti na vrh in dobiti moč v roke.

Nihče, tudi naši liberalci si o tem niso več v dvomih, za to pa se bojé, da utegne nazadnje vender-le priti ura, ko jim to moč ljudstvo izvije iz rok ter jih potisne za steno. Zato pa so sedaj vse svoje moči napeli, da bi ne bilo to več mogoče.

Eden tacih svodov, na katerih bi radi ljudstvo prepeljali tje, od koder bi mu ne bilo več mogoče priti na vrh, je ljudska šola. Z njo bi si radi utrdili tla, na katerih stojé po krivici. Ker pa šola ni še popolnem v njih rokah, dokler še ima ljudstvo kaj moči do učiteljev, za to se mora mu vzeti ta moč, naj veljá kar rado.

In prav to namerava sedaj dež. odbor z novim načrtom postave, ki jo dobé kmalu dež. poslanci v razpravo — postave, vsled katere more dež. šolski svet vzeti učitelja z ene šole ter ga prestaviti na drugo, ne da bi bilo pravega uzroka za to. Niti okrajni in kamo-li, da more krajni šolski svet to zabraniti. V tem naj ima dež. šol. svet, nihče drug, prvo in zadnjo besedo.

Je-li take postave treba? Dež. odbor sam navaja nekaj uzrokov za tako potrebo, toda le-ti uzroki so že na prvi pogled piškavi in če premisli človek nasledke, ki bi vsled take postave prej ali slej nastali, mora reči, da je že v sami misli na tako postavo hudobija, katere je le zmožno srce — liberalca.

Učitelj, nad katerim visi meč take postave, ne sme in ne more biti druga, kakor šleva. On ne sme in ne more imeti drugega v očeh, kakor da dela po volji mož, ki so ravno na vrhu. Na to, čemú da je šola, na otroke, ki mu jih pošljejo stariši v šolo, ni mu treba imeti skrbi, da se le unim možem ne zameri, to je njemu edina skrb. Gorjé, če se njim zameri, proč mora, Bog vé, kam mora in še ziniti ne sme ali se pa pritožiti kje, češ, da ni kriv. Deželni šolski svet hoče tako, to mu bodi dosta!

Šola, otroci, učitelj — vsi se s tako postavo izročijo deželnemu šol. svétu na milost in nemilost in pa, kar je huje, v roke ljudi, na katere šolski svét posluša. Slov. učitelj — po njem pa bi že celó bilo, ako obveljá taka postava. Kak porednež kje — pri nas ne manjka tacih — piše v kak nemšk list, da zanemarja učitelj nemščino ali da si ne leží v laséh z duhovščino in da je torej z njo tudi enacih misli gledé šole, to je zadosti, da se mu pripošlje ukaz: Proč s teboj v — gore!

Misli, visocih misli do sebe sicer nimamo ali to lahko rečemo, da si časti preroka ne lastimo, če rečemo, da je dež. odbor imel prav naše slov. učitelje v misli, kadar se je odločil za načrt take postave. Ako dež. zbor vzprejme ta načrt za postavo, dobó z njo dež. šolski svét, ki šteje, ako izvzememo zastopnika graške in naše škofije, same Nemce in to liberalce v svoji vrsti, naše učitelje popolnem v svoje roke. Več mu za sedaj ni treba. Drugo se poda potlej že samo po sebi. Tako se iznebi liberalstvo strahú, da mu pošteno ljudstvo izpodbije kedaj noge.

*) Nekoliko zakasnjeno. Iz poznejih poročil izvemo, da je vender šolski oddelek deželnega zbora to nevarno „novelo“ odvrnil in vrnil deželnemu odboru. Enoglasne, združene pritožbe iz vseh krajev tedaj niso bile „bob ob steno“.

Zoper nemško, liberalno učiteljstvo take postave ni treba, le-ti so tako na strani dež. šol. sveta v sestavi, v kakoršnji se nam kaže v teh naših dneh.

Svesti pa smo si zato, da se izrekó vsi slov. in istotako nemški konservativni poslanci zoper tako postavó. Tudi liberalnih nemških poslancev bode nekaj na njih strani, saj menimo, da še niso vsi dali slova — pameti in pravici.

Grob, noben grob ni preveč globok, da se vanj ne pokoplje načrt te postave.

„Slov. Gospodar.“

Iz Krškega. Na prizadevanje učiteljstva tukajšnje ljudske šole ustanovil se je pri nas »gospojinski odbor za pogostovanje ubogih šolarjev«, kateremu na čelu je prebl. gosa Josipina Hočevarjeva. Udje te šolarske kuhinje plačujejo na mesec primerne doneske (med njimi imenovana bl. gosa Hočevarjeva sama po 20 gld.), ali pa jemljó primerno število otrok opoludné na dom. Za druge pa se plačuje v neki hiši opoludné primerna hrana. Na ta način se pogosti vsak šolski dan do 50 otrok iz okolice, ki bi morali drugače lačni čakati na popoldanski pouk. Koliko pomore taka naprava k rednemu šolskemu obiskovanju in k boljšemu napredku, to vé vsak učitelj le predobro. Zato naj bi se ta vzgled posnemal tudi drugod! Krškim gospém in gospodom pa bodi izrečena prizrčna zahvala za ta ljudomili čin!

— **Poziv!** »Pedagogiško društvo« v Krškem prosi vse one gospode pisatelje, ki imajo pripravljen kak spis za »Pedagogični letnik«, katerega bode izdalo imenovano društvo, naj istega blagovolijo kmalu doposlati.

Ob jednom se p. n. učitelji, učiteljice in šolski prijatelji z nova uljudno vabijo, da v obilem številu pristopijo k društvu, ker le z vkupnimi močmi bode mogoče krepko napredovati in obširen »letnik« izdati. — Letni donesek je 1 gld.

Odbor.

Z Bohinjske Bistrice. (Zahvala.) Kakor lansko leto, poslalo je tudi letos našej dvo-razrednici, za napredek in povzdigo šolstva vneto, prekorsno društvo »Národna Šola«, prav lepo darilo in sicer: 200 spisovnic, 100 lepopisnic, 50 številnic, 78 risank, 3 tucate svinčnikov in toliko peresnih držal ter škatljico peres, za koji dar se podpisana v svojem, krajnega šolskega sveta in učeče se mladine imenu najprizrčneje zahvaljujeva, želež mu mnogo, mnogo blagih podpornikov.

Dragotin Bernard,
šolski voditelj.

Josip Sodja,
kr. šol. sveta predsednik.

Iz Preske. (Zahvala.) Slavno društvo »Národna Šola« v Ljubljani je tukajšnji mladini za majhno vsoto blagovolilo podeliti različnega šolskega blagá. Za blagi dar se v imenu šolske mladine prizrčno zahvaljuje

Fr. Praprotnik,
učitelj.

Iz Ljubljane. Iz deželnega zbora v 30. dan dec. preteč. l. (Dalje.) V glavni razpravi poprime prvi baron Apfaltrern za besedo, ter toži o mnogih troških za ljudsko šolstvo, kajti danes potrebuje se za isto vsega vkupe 261.000 gld., ne da bi se računile ogromne vsote, katere imajo občine za šolske zgradbe in za stvarne potrebščine ljudskih šol, tako, da se proračun normalno-šolskega zaklada z orjaškimi stopinjami bliža ogromni potrebščini 300.000 gld. in le malo let bode še preteklo, pa bodemo imeli to vsoto na rovaši deželnega zaklada. To je za deželo res ogromna zahteva. Vprašanje pa nastaja, je li ljudsko šolstvo, za katero davkoplačevalci toliko žrtvujejo, tudi svoji nalogi popolnem kos? Govorniku se zdi, da temu ni tako. Le mala peščica ljudskih šol ustreza namenu. Njemu se zdi, da se preveč hrepení po višjih stanovih, da se v srednje šole silijo krogi, ki niso zato poklicani, ki nemajo niti zmožnosti in sredstev za to, in baron Apfaltrern se bojí, da se bode ustvaril takozvani inteligentni proletarijat, ki ne bode imel prostora ne v šolah, ne v uradih. Kranjska dežela toliko blagoslovljena po davkih in raznih prikladah, pač nema poklica, vzrejata tak znanstveni proletarijat, kateri ne bode našel nikjer službe. Iz tega razloga priporoča Apfaltrern le jednorazredne ljudske šole, svari pa, da bi se obstoječe razširile. Šolska deca se jako malo uči v sedanjih ljudskih šolah za kmetsko življenje. Slabo se naučí brati in pisati, o računstvu pa še govora ni. Sploh pa se ne ozira nič na želje prebivalstva sosebno kmetskega. Ono je spoznalo in še zdaj odločno zahteva, da se njih deca v šoli tudi nemški uči. Torej je sveta naloga deželnega zbora, kateri vender v prvi vrsti razpolaga z novci kmetovalca, da se ozira tudi na istega toliko opravičene težnje radi nemškega pouka. Pa seveda narodna stranka obdala je kranjsko deželo krog in krog s kitajskim zidom, in žalibog se ni odslej posrečilo razrušiti ga niti na jedni strani. Baron Apfaltrern pravi potem, da ne nasprotuje slovenskemu jeziku, da pa slovenski poslanci ne koristijo národu, ako se tako branijo nemščine, ter navaja v izgled Poljake, ki se tako silno zavzimajo za

nemški jezik. Nemška meščanska šola v Krškem hoče se sedaj, komaj da je ustanovitelj zatisnil oči, tudi posloveniti. Že se pripravlja velika vrsta, prava črna vojska prošenj in peticij od občin okraja krškega, da bi nemški jezik v tej šoli stal v kotu, postal prava pravcata »Aschenbrödel«. Finančni odsek stavi danes po profesorji Šukljeju nasvet, naj se dovoli za pouk v drugem deželnem jeziku »ubornih« 600 gld. in zakaj, zato, da bi se Kočevci poslovenili. »Národní Šoli«, slovenskemu »Schulvereinu«, dovoli se leto za letom 100 gld.; Bog obvaruj, da bi Nemci zahtevali jednako podporo za nemški »Schulverein«. Seveda je to malostna vsota, a slabo je uporabljena. Ako donáša kranjsko prebivalstvo tolike žrtve za ljudsko šolo, naj bi bil v njej nemški pouk pač tako urejen, da bi si Kranjci tudi izven dežele mogli služiti svoj kruh.

Deželni predsednik baron Winkler pravi, da ima kot načelnik deželnega šolskega sveta marsikaj popraviti, kar je predgovornik trdil, kajti predgovornik je popolnem napačno tolmačil obstoječe odnošaje. Kar se tiče jednorazrednih ljudskih šol, bil je deželni šolski svet zmirom odločno tega mnenja, da naj se iste ustanovljajo le ondu, kjer so v istini potrebne in da se razširijo le v krajih, kjer je to neobhodno potreba.

Nepotrebne jednorazrednice se niso zidale, niti, kjer ni bila zahteva opravičena, razširjevale. Postopalo pa se je strogo po državni šolski postavi. Kjer je bilo 40 za šolo godnih otrok, tam se je ustanovila jednerazrednica; kjer 80, dvorazrednica; in kjer 120, trirazrednica; a to vse le po mogočnosti, ne da bi se bila prav strogo izvrševala postava, kjer se je mnogo ozirati na krajne razmere in na druge odnošaje. Da se nemški jezik uči na večrazrednih ljudskih šolah na Kranjskem, temu deželni predsednik baron Winkler nikakor ne ugovarja. Tudi on temu polnim srcem pritrjuje, a samo tam, kjer je res potreba. V obče se pa more naglašati, da se za nemški pouk na ljudskih šolah na Kranjskem danes nič manj ne stóri, nego se je odredilo l. 1870. po tedanjem deželnem šolskem svétu. Takrat se je reklo v ukazu: ko zadobé v prvem in drugem razredu učenci ljudskih šol znanje v branji in pisanji v slovenskem jeziku, potem se sme pričeti v tretjem razredu s poukom v nemškem jeziku. In tako se ravná še danes. Smoter vzgoje pa je pri učencih ljudskih šol jako različen, po tem se morajo učitelji ravnati. Reči se mora, da so poročila o uspehih učenja nemškega jezika dovolj ugodna, a tega se ne sme zahtevati, da bi bilo učenje tudi temeljito. Ljudska šola nema namena, da bi se nemški jezik poučeval v tolikej meri, da bi učenci morda nemške klasike prebirali, temveč le, da se napravi neka podstava, na katero se potem v srednjih šolah dalje zida. Gotovo pa je, da učenci ljudskih šol prihajajo na srednje šole Ljubljanske na pr. s popolnim zadostnim znanjem nemškega jezika. Res je, da se iz kraja borijo z oblikami, z izrekom, a vender prineso seboj lepo »copia verborum« in jako izvrstno slovniško znanje, katero postane na višjih razredih gimnazije dovršeno. Deželni predsednik baron Winkler zatrjuje, da je sam nemške naloge slovenskih gimnazijcev čital in bil jako razveseljen, kako izvrstno so bile izdelane; čutil se pa temu ni, ker mu je znan izredni talent Slovencev za druge jezike. Ni treba torej skrbti, da bi ne bilo v Kranjski obeh deželnih jezikov dovolj večših učiteljev in uradnikov. Da bi se pa otrok, kateri ima namen polje obdelovati, učil nemškega jezika, to bi pač ne imelo nobene koristi, kajti pozabil bi malo znanje nemškega jezika v malo letih. — Tisti slovenski otroci pa, ki hočejo učiti se obrtnije in trgovine, se že priuče nemškemu jeziku. Kar se tiče Krške meščanske šole, katerej, kakor se je predbacivalo, da se hoče kratiti po ustanovniku določeni namen, ima deželni predsednik opomniti, da bodo oblastva čuvala, da se ustanovno pismo popolnem izvrši. Deželni šolski svét je prva korporacija, katera ima v tej zadevi odločevati; doslej še ni imela povoda kaj odločiti, sploh se s to zadevo baviti, torej so vsa predbacivanja neumestna. (Dalje prih.)

— Metelko-tova darila (šest po 42 gld.) se bodo po njegovi blagi ustanovi s 1. maja 1858. l. delila ljudskim učiteljem na deželi, kateri se lepo vedéjo in ki gojé slovensčino in sadjarstvo v ljudski šoli. Prošnje za-nje ravnajo se do c. kr. deželnega šolskega svéta ter se oddajajo pri dotičnih c. kr. okr. šol. svétih do 15. februarja 1887. l.

— »Drobtinice Slomškove« objuene. V katoliški družbi je bilo te dni sproženo, da naj bi se tako priljubljene, pa zaspale »Drobtinice« jele zopet na svetlo dajati. Kdor bi imel kake primerne tvarine ali namen o tem kaj posebnega pisati, ali sicer kaj svétovati i. t. d., se utegne užé zdaj oglasiti pri g. prof. dr. Lampetu.

— Znanstveno-zabavni večer »Slovenskega učiteljskega društva« preteč. sredo v 26. dan t. m. je bil prav živahen. Predsednik društvu je govoril o napakah pri slovenskem govorjenji in pisanji. Venec večeru pa je bilo petje.

— Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda je imelo v 19. dan preteč. m. svojo VII. sejo. Prvomestnik prečita načrt oklica do sl. načelnistev Ciril-Metodovih podružnic, v katerem se opozarjajo na to, da se ples in prehrupne zabave ne strinjajo z načeli naše družbe, ki je osnovana na katoliško-národní podlogi, torej morajo plesi izostati in slavna načelnistva naj strogo pazijo na to, da se v vzporede veselíc ne vzprejme ničesar, kar bi nasprotovalo nraвному in katoliškemu čutu našega národa. Oklic se odobrí ter razpošlje podružniškim načelnistvam.

Štev. 65.

okr. šol. sv.

R a z g l a s.

V šolskem okraji Kranjskem so razpisane sledeče učiteljske službe:

a) na trirazrednici v Cerkljah druga služba s 450 gld. letne plače, stalno oziroma tudi začasno;

b) učiteljska služba na enorazrednici v Sorici s 400 gld. letne plače, z opravilno doklado in s stanovanjem.

Prošnje, v katerih se imajo pridjati spričala in dokazi dosedanjega službovanja, naj se po postavnem potu do 15. svečana 1887. l. vlagajo pri podpisanem uradu.

C. kr. okraj. šol. svèt v Kranji v 21. dan januarja 1887. l.

Razpis učiteljske službe.

Na enorazrednici v Polhovem Gradcu s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne in s stanovanjem oddala se bode za trdno učiteljska služba.

Prošnje za njo naj se postavnim potom oddajajo do 10. februvarja 1887. l. pri podpisanem c. kr. okrajnem šolskem svétu.

C. kr. okraj. šol. svèt za okolico Ljubljansko v Ljubljani v 7. dan jan. 1887. l.

Razpisa učiteljskih služeb.

V šolskem okraji Litijskem se bodeti za trdno ali začasno oddali učiteljski službi, in sicer: na dvorazrednici na Vačah II. učit. služba s 400 gld. letne plače (brez stanovanja); na čvetorazrednici v Šmartinem pri Litiji IV. učit. služba s 400 gld. letne plače in s stanovanjem.

Prošnje za obe te službi naj se oddajajo tû do 25. januvárja 1887. l.

C. kr. okraj. šol. svèt v Litiji v 9. dan jan. 1887. l.

Št. 71.

okr. šol. sv.

Razpis učiteljske službe.

Na čvetorazrednici v Senožečah bode se za trdno ali začasno oddala IV. učit. služba s 400 gld. letne plače.

Prošnje do 24. februvarja 1887. l.

C. kr. okraj. šol. svèt v Postojini v 20. dan jan. 1887. l.

Vizitnice

na lepem in trdnem papirji, v različnih velikostih, natiskujejo se po najnižji ceni. 100 komadov po 40, 50, 60, 70 kr. itd.

V J. R. Milic-evi tiskarni je ravnokar v tretjem natisu na svetlo prišla

Pesmaričica po številkah

za nežno mladino.

Sèstavil Anton Foerster.

Cena 15 kr., po pošti 5 kr. več.
